

Numărul 31

Oradea-mare 13/26 august 1906.

Anul XLII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ pe an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

C â n e l e .

A stăzi suntem foarte departe. Am făcut progrese uriașe pe toate terenele: în cultură, în economie, în invențiuni, în avuție și nu puțin ne distingem prin sărăcia cea de toate zilele. Ne batem peptul, că suntem creștini, strigăm în lumea largă că suntem civilizați, înjurăm pe păgâni și suntem mândri, că suntem despoții animalelor. Dejosim și ridem de măgarul cel cu urechile mari, care trage de dimineața până seara la carul cu greutate. Huiduim pe câinii cari chelălăesc pe străzile cele curate, în vreme ce „stăpânii” urlă prin cărciumi. Zidim palate pentru petreceri, înălțăm școli pentru știință, ridicăm universități cu săli largi pentru domnișorii din cafenele, dărâ-măm bisericile, căci nu mai sunt de trebuință, nu mai pot satisface inaltei și serioasei culturi a omenimii de azi. Suntem sârmani față de bețivi și de tâlhari și despoiem pe cei ce se sbat ziua și noaptea după o bucăciță de pâne. Giugiulim pe femeite netrebnice, cari nu-și înțeleg chemarea, și înjurăm pe mamele, cari își cresc copiii din sângele palmilor lor. Ne fâlim că ne înțelegem rostul, că luptăm pentru un scop, că avem ideale, că suntem morali; ne lăudăm cu naționalismul, din care facem armă josnică pentru a ne validă interesele personale, fără însă de a voi să pricepem, că acest naționalism e cea mai pătimășe erupțiune a firii noastre imorale. Avem îndrăzneala de a ne ținea mai pe sus decât animalele, dar n'avem înțelepciunea de a constată contrastul dintre firea lor *humană* și firea noastră *animalică*. Ridem și ne batem joc de măgarul, care nu face nimăruia rău. Dăm cu piciorul în cănele, care n'are alt păcat, decât că ne linge mânilor, când îl lovim, și ne rămâne credincios până la moarte.

Tot ce am spus până acum e cel mai sfânt adevăr. Iar ca adevărul acesta să fie și mai bine înțeles, lăsați-mă să vă povestesc patimile unui căne, care vreme îndelungată a slujit la curțile unui nobil și vechiu și nou, nobil plămădit în lumea unui popor, care are obiceiul de a se lăuda, că are cele mai sfinte calități dăruite de Dzeu omului, pe când el își bate joc de toate acestea.

Pe câmpul de lângă satul Mărieni își avea nobilul Betyăr castelul gătit cu turnuri strălucitoare și încunjurat de larga curte prin care băjbăiau slugile. Printre slugi se învărtia un căne de statură mijlocie, cu urechile pleoștite, cu ochii turburi, perduți, cu părul negru și de departe se vedea, că picioarele îi tremură în mers. Părea un om bătut de soarte, înegrit de vreme și ch'nuit de grijile amare ale traiului. Slugile se uitau cu milă la el, din când în când îl chemau la ele și cu mânilor sgrunțuroase îi neteziau părul; iar el părea a le înțelege mila, dar nu putea vo.bi, nu le putea mulțami de dragostea asta, ci rămânea încremenit în loc cu ochii scâlțați în lacrimi.

Intr'o zi pe când slugile tocmai se strânseseră în jurul lui Crivăț — așa-l chemă pe căne — și-l neteziau, iată că s'arată nobilul venind dinspre fundul curții. Eră un om înfiorător ca înfățișare. Părul din cap roșu, mustața roșie, fața roșie, iar în fundul capului doi ochi mici îngropați acolo de umerii cei mari ai obrazului, ce se ridicau ca doue buturugi în față. Statura îi eră mijlocie. În mână purtă un biciu de pele, de care nu se putea despărți, căci acela îi eră cea mai potrivită unealtă, cu ajutorul căreia își făcea poftă de mâncare.

— Voi ce faceți acolo? — răcnî el cu glasul lui răgușit, care nu se deosebiă întru nimica de glasul unui Mongol.

Toate slugile se traseră în lături lăsând pe Crivăț singur, gol, lipsit de apărare.

Ochii nobilului se umplură de flăcări, la vederea cânelui veniă mânia spre el și în mâni îi șueră biciul.

— Netrebnicilor iar vă perdeți vremea cu sălbaticul ăsta de câne. Nu vedeți că parcă-i un Valah barbar!

Zicând acestea biciul lui șueră odată sălbatic în vânt și apoi începă a cădea răzbunător pe trupul lui Crivăț, care se vaită desnădăjduit și încercă să fugă, dar Betyár îl ținea de lanț și izbiă și mai furios în el. Slugile se uitau încremenite, dar nu îndrăzniau să crâcnească. Fața nobilului eră și mai roșie, iar părul îi alunecase pe ochi așa că în forma asta avea aparența unui sălbatic de cei mai veritabili. Cânele chelălăia îndurerat, din trup îi țâșniă sângele, iar din ochi îi curgeau potop lacrămile. Deodată își fixă ochii asupra stăpânului și cu pași șovăitori străbătă prin ploaie de lovituri până la mâna lui. Plângând îi linse mâna, dar în clipa aceasta căză fără puteri în țărână, isbit de pumnul sălbatic al nobilului.

Indestulit cu isprava asta, Betyár lăsă pe Crivăț să-și geamă viața și să-și plângă desnădăjduit soarta. Săracul câne sta cu capul trântit pe pământ și-și mișcă din când în când picioarele pline de răni. Suspinul lui părea suspinul dureros al unui copil orfan fără puteri, fără nădejde și fără rost în lumea asta. Încet, încet căută să se scoale și-și fixă ochii pe urmele stăpânului. Părea, că vrea să alerge după el, să-i cadă la picioare, să-și bata coada în semu de ascultare, să plângă, să-i arete ranele și să-i lingă mânilor. Dar nu putea, eră fără putere, îl prea dureau rănile; țărâna, în care se sbătea se închegase de sânge și nu putea să se miște din ea. Vântul îi bătea părul cel negru, care-i învăliă trupul ca un văl de jale. Curtea eră pustie, nu se mai auziă nimenea, slugile plecaseră la lucru, iar nobilul își purtă fața lui roșie prin pădurea cea verde, îndesată de arbori, înalți, drepți, ascuțiți, buni pentru Tepeș.

Se duse să se liniștească, să-și vie în fire, să-și încerce vocea și să se certe cu echoul pădurilor. Alergă ca un nebun prin strămtul copacilor și-și cătără ochii pe toate paserile de pe crengi. Voiă poate să le doboare în jos, să se joace cu ele, să le strângă de gât sau să le facă podoabe prin casele lui. Din când în când îl apucă câte un dor pătimaș de a înjură, cântă, strigă, urlă, își sgâiă ochii cei mici de după umerii obrazului, își svârliă pălăria în aer și dacă se acătă în vr'un arbore, o înjură cu strășnicie. Cu un cuvânt își petrecea, cum știă mai bine. Dela o vreme se sătură de distracția asta și plecă spre câmp, să-și găsească alta.

Aici slugile munciau cu sirguință. În bătaia dogoritoare a soarelui de vară harnicii secerători secerău fără odihnă grăul nobilului. Snop după snop se împletiă și clae după clae prevestiă bogăția ce o să iasă din întinsele lanuri de sămănături. Fetele erau arse de sudorile aprinse, cari se prelingeau de-a lungul lor. Mânile erau aspre de greaua muncă, sufletul li-eră îngreunat de griji și de gânduri pentru agonisirea traiului, dar cu toate astea munciau înainte fără șovăire.

— Până acum trebuia să fie gata partea asta, — zise nobilul cu voce răgușită către secerători. Sunteți netrebnici, leneși, nu vă place munca, furați

banul, mâncați pânea de geaba, jefuiți vremea și despoiați stăpânii. V-ați trecut timpul cu cânele, cu mizerabilul de Valah, sunteți miloși, vă doare. Voi nu băgați în seamă că în el se ascunde o fire răzbunătoare...

— Iartă stăpâne, da ori cum ar fi, simte și el, și-i păcat să-l bați așa.

— În lături fiară, nu ți-e rușine să vorbești așa? De unde îndrăsneala asta? Grijește-ți pelea, să nu șuere biciușca pe ea!

Bietul secerător își tupilă capul între spice și tremurând de groază munciă sănguincios, ca nu cumva sălbătăcia pătimașului nobil să se descarce asupra capului său.

Ochii lui Betyár scăpărau scântei, ar fi vrut să izbească, dar eră prea cald și munca ce ar fi avut-o cu bătaia, l-ar fi încălzit prea tare.

Iarnă. Pe drumul ce duce dela castel la pădure merge Betyár cu pușca la spate și tărând pe Crivăț după sine. Cânele aleargă ascultător după stăpânul său, din când în când își aruncă ochii la el și în ochii ăștia se vede numai supunere, împăcare tocită cu sclăvia.

Sunt în pădure. Betyár leagă pe Crivăț de un copac. Cânele se uită duios la stăpânul său, înțelege par'că barbaria lui, dar știe că i-e stăpân, se supune și tace; i-ar spune ceva, l'ar rugă, dar n'are pe cine, în ochii lui se văd strălucind doue lacrimi, plângă, își mișcă urechile, bate din coadă, frământă zăpada cu picioarele, caută iară în ochii stăpânului, durerea îi umple sufletul, s'ar vaită, dar se teme, așteaptă îndurare, cere milă, dar înzădar, nobilul îl leagă bine, scrâșnește din dinți și înjură înăbușit.

— Până azi ți-a fost întunecatule! îngână printre dinți nobilul.

Cânele se cutremură, caută iară în ochii stăpânului, părea c'ar vrea, să-i cucerească mila, să-i aprinză dorul față de viață, să-l facă să priceapă că și el are suflet...

Nobilul îl legă strâns de copac, își luă pușca de pe umeri și se pregăti de țântă.

Cânele nu mai pută răbdă, eră vorba de viața lui, iar viața asta o înțelegea și el, îl durea că trăiește la un astfel de stăpân, dar ținea la ea. Răbdarea lui isbucni în vaete dureroase. Pădurea răsună de strigătele lui desnădăjduite, încercă, se sbătea să se desfacă de copac, și nu putea. Strigătul lui eră o rugă aprinsă, o rugă de sclav, care cere iertare, cere milă, cere cruțare.

Lui Betyár nu-i plăcea vaetul ăsta. Ar fi vrut să-l puște fără să se vaite. Acest țipet împreunat cu durduitul puștii ar fi fost ceva prea sinistru, ceva ce nici firea lui barbară n'ar fi putut îndură.

Li veni un alt gând în minte, un gând mai bun.

— O să-l îngrop în zăpadă — bălbăi el.

Numai decât adună câțiva bulgări uriași de zăpadă. Eră cam obositor lucrul, dar eră totuș o ispravă, care-i făcea poftă de mâncare. Primul bulgăr îl aruncă în capul cânelui. Acesta începă să se vaite iară. Al doilea bulgăr urmă, al treilea, al patrulea... Vaetul să auziă tot mai încet, tot mai înăbușit, tot mai dureros. Sărmanul câne dispărea îngropat de viu în zăpadă, în vreme ce stăpânul cel roșu aruncă mereu bulgări de zăpadă peste corpul lui. În urmă nu

se mai auzia nimic. Eră tăcere în grămada de zăpadă, doar vântul suflă pălămaș, părea că ceartă pădurea, ceartă copacii pentru firea lor răbdătoare, ceartă cerul, ceartă pământul pentru nepăsarea lor, ceartă lumea întreagă, ceartă natura care îndură, că oameni ca ăștia s'o schimbe la față, s'o schimonosească, să-și bată joc de ea, să-și bată joc de creaturile ei, să ucidă mișelnic bunătatea, să sfarme legile ei și totuși să rămână nepedepsiți.

După isprava asta, Betyár o luă îndestulit și fluierând spre castel. Nu-l muștră nimenea, nici n'avea cine, pentru că conștiința nu mai avea, îi murisă de mult, nici n'apucase s'o moștenească, o perduse înainte de nașterea lui cu vre-o câteva sute de ani, n'o pomenise nici cel mai vestit strămoș al lui.

Intr'un târziu, pe seară, când slugile aveau obiceiul să ia pe Crivăț pe lângă ele, unul cercă mai mult după el, dar nu-l află. Se porniră în taniă după el. Unii îl căutau prin grajduri, alții mai bănuitori prin șanțurile castelului, iar alții și mai bănuitori alergară spre pădure. Doi dintre ei dădură de grămada de zăpadă. Un gând le sbură la amândoi prin creeri.

— O fi îngropat aici, își zise unul altuia. Și începură a risipi grămada.

De-odată un gemet înăbușit le săgetă inimile. Crivăț eră acolo. Ochiul îi se umplură de lacrimi. Se vedea părul cel negru, vălul de jale, urechile pleostite. Il apucară domol și-l scoaseră afară. Eră aproape amorțit. Lacrimele îi stăteau înghețate pe față și bătea liniștit din coadă. Bieții oameni stăteau să-și iasă din fire de bucurie, că l'au aflat, îl strângeau la pept, să-l încălzească, îl neteziau pe cap, pe păr, îi vorbeau domol, duios, îl cheamau pe nume, iar el se uită la aceștii doi oameni, părea că înțelege, că și soarta lor e înrudită cu soarta lui, încet, încet își venia în fire, se uită tot mai vioi la mântuitorii lui, bătea mai iute din coadă, lungea mâinile lor și se uită mulțumitor la ei.

Sângele i-se urcă în cap, când Betyár văzù a doua zi pe Crivăț, că vine târâș înaintea lui și când acesta îngenunchiă la picioarele lui și se pregătiă, să-i lingă mâinile, îl izbi furios cu piciorul. Cănele se trase la o parte chelălăind îndurerat, dar ochii lui se uitau cu duioșie la stăpânul său. Ar fi vrut să se întoarcă îndărăpt la el, dar îi eră teamă de ochii lui prea aprinși.

— Trebuie să-l pușc, pentru că altfel nu mă voi scăpa nici odată de acest Valah selbatic.

Și ca gândul ăsta diavolesc să nu întârzie dela realizare alergă în castel și luă pușca.

Cănele sta lungit înaintea treptelor, ca un păzitor credincios al averii nemeșești. Nobilul îi aruncă lanțul în gât și-l trase furios după sine. Cănele mergea liniștit, iar nobilul roșu alunecă mâniaș prin zăpadă. Vre-o câteva slugi se uitau după el, dar nu îndrăzneau să se miște, pentru ca nu cumva să fie zăriți. Betyár ajunsese cu cănele la un stâlp, care sta mărturie al unei margini de moșie. De stâlpul acesta legă cănele, prinse repede pușca și țânti. Cănele începù a se vaită desnădăduit. Slugile se porniră spre ei, dar în momentul acela Crivăț se rostogoli în zăpadă, trăsnet de glonțul necruțător al armii. Tot în clipita asta însă nobilul se simți strâns cu furie de gât. Slugile dădură navală asupra lui, hotărâți să-l omoare.

— Lăsați-l, lăsați-l, nu-l omoriți! El e moștenitorul părinților mei! — șoptiă o voce, domoală, înăbușită.

Slugile ascultau. Nu știau de unde vine graiul, cănele zăcea în zăpadă, el eră mort și chiar dacă ar fi fost viu, nu eră cu putință ca să grăiască un căne.

— Părinții mei i-au dăruit moșia!

Cănele vorbește, — zise cu înfiorare o slugă, care-l observă mai de aproape.

— Crivăț! Crivăț! — strigară toți. Cănele se mișcă încetșor și se uită cu ochii perduți la tovarășii lui de suferințe.

Credeți, că eu vă spun. Părinții mei l'au înzes-trat pe nobilul ăsta cu moșie.

Toți se uitau cu înfiorare la căne. Betyár tremurá și se sbătea desnădăduit în brațele slugilor.

Nu vă spăriați — șoptiă Crivăț — căci și eu sunt de origine omenească, numai cât am chip de căne și forma asta o am de când și-au vândut părinții mei moșia. Mi-am luat formă de căne, fiind-că numai în pielea cănelui puteam răbdă atâtea câte am răbdat; am fost bătut, am fost chinuit ș-acum împușcat, dar sufletul nu mi-l'am pierdut. Stăpânul nostru e o fiară sângeroasă, dar are chip de om și de aceea e bine să-l cruțați, nu-l omoriți. Mi-e milă de el! Cerați și faceți pace cu el.

— Ce-i fiară, fiară rămâne. Nu-l vom cruță, i-e scrisă moartea în frunțe — zise o slugă.

Atunci ca viforul pustiitor se aruncară toți asupra nobilului și în câteva clipite îl omorâră. Betyár muri scrâșnind din dinți, și cu ochii încruntați în sânge. De-odată cu el însă adormi pe veci și cănele. Barbaria și cu răbdarea își dădură de-odată mâna, o luară de-odată pe drumul nepriceput de om, pentru a lăsa pe căile cunoscute ale acestei vieți pacea între oameni.

V. Nițescu.

Lasă-mă...

*Lasă-mă să plec departe
Și departe să rămân;
S'a stins candela iubirii
La altarul tău păgân!*

*Cât de crudă e 'nșelarea
Intr'un suflet ce-am iubit;
Lasă-mă să plec să-mi vindec
Lovitura ce-am primit!*

*Nepăsarea stinge focul
La al zeilor altar;
Necredința unei inimi
Stinge-al vieții noastre far...!*

Elena din Ardeal.

H A Z.

*La prânz:
Doamna: Așă dară că prăjitura asta e esce-lentă? Eu însă-mi am pregătit-o.*

Bărbatul: Numai ceva a mai lipsit.

Doamna: Ce?

Bărbatul: Că n'ai mâncat-o însați.

Fumatul și nicotina.

Dacă este un lucru asupra căruia aproape ori și care se crede în stare să-și dea o părere competentă și asupra căruia totuși să circule părerile cele mai neghioabe, acela este obiceiul, — după alții năravul, — foarte răspândit al fumatului. Noi nici nu vom condamna aici fumatul, nici nu-l vom apăra câtuș de puțin. Dacă fumatul este un viciu, el este de sigur un viciu plăcut, și, fiind-că el vatămă cel mult numai pe cei cari fumează, atunci aceia cari nu fumează nu au, la drept vorbind, nici un drept să se supere pe dânsul. Ne vom feri să aruncăm ulei în focul luptei pentru și contra tutunului e vorba numai să stabilim în mod obiectiv principiile științifice ale fumatului și să nimicim totodată oarecari prejudeții prostesti cari au fost aduse de atâtea ori înainte încât încep a fi prețuite ca adevăr de neafins. Că această luptă în contra prejudețiilor va avea un rezultat mai bun decât aceea a nobilului cavaler dela Mancha în contra morilor de vânt, aceasta ni-se pare, în adevăr, foarte îndoelnic.

Nu există aproape nici o descoperire chimică care să fi ajuns așa de populară ca aceea a nicotinei în foile de tutun. De când se știe că această plantă, care dă de bănuț chiar numai la înfățișare, conține în foițele sale o otravă violentă, a ajuns nicotina strigătul de război al tuturor dușmanilor tutunului. Otrăvire cu nicotină e ori ce indispoziție a fumătorului; fie acesta elevul de școală, care în ascunzătura lui singură a fumat cea dintâi țigară; fie adevăratul fumător cu greutate, care nu se simte bine când nu-și poate consuma zilnic cele zece până la douăsprezece Brevas sau Casadores. Că însă conținutul tutunului în nicotină poate să varieze între limite largi, și anume dela 0,6—6 procente; că, mai cu seamă, numai o foarte mică parte din nicotina din tutun poate ajunge în gura fumătorului; despre aceasta nu se sinchisesc de loc aceia cari cred că au dat o probă de adâncă filozofie când au luat o nutră serioasă și când cu oftatul convingerii au spus „da, da, nicotina”. Nicotina este copilul, toba bățăilor care ar conținea toate efectele rele ale tutunului. Dacă însă nu care cumva în timpul fumatului intră în organism și alte substanțe vătămătoare, cari să nu aibă a face câtuș de puțin cu nicotina, despre aceasta nu se întreabă nici un om. Și totuși, de fapt acesta este cazul.

S'a dovedit, cu toată siguranța, că nicotina cu totul curată nu miroase câtuș de puțin a tutun. Ea nu este prin urmare izvorul sau cauza aromei fine de tutun, care pentru cei mai mulți oameni e foarte plăcută și pentru mulți neapărat trebuitoare. Se pretinde, că țigările ordinare, care nu au de loc pretenția să fie aromatice sau gustoase, conțin mai numai nicotină; pe când havana cea fină, a căreia parfum umple o casă întreagă, are foarte puțină nicotină. Și totuși, știe ori și cine că cele dintâi sunt mai ușoare de cât cele din urmă. Cum se potrivesc acestea împreună?

O țigară mare de masă conține cel puțin un decigram de nicotină. Chiar și fumătorul cel mai deprins s'ar îmbolnăvi rău dacă ar introduce într'ânsul, în altfel decât prin fumat, această cantitate de otravă. Sunt, se știe, oameni destui cari pot să fumeze mai multe țigări de acestea fără a se simți câtuși de puțin rău. De aici urmează așa dar, că în timpul fumatului cea mai mare parte din nicotină este distrusă. După câte știu eu, nu s'a dovedit nici odată cu sigu-

ranță că fumul de tutun pe care îl tragem în noi ar conține măcar urme de nicotină. Sunt din contra motive care fac aceasta de necrezut. Vom înțelege faptul în sine dacă ne vom da seama de natura fenomenului care se întâmplă când fumăm.

Fumatul este o ardere mocnită la fel cu aceea care are loc la fabricarea mangalului și cocsului. Subcenușa țigării aprinse se află un strat subțire de tutun care arde. Aerul trebuincios arderei este introdus prin îngrijirea noastră; pentru aceasta noi sugem aer prin țigări. Oxigenul din aer este întrebuințat în timpul acesta să transforme materia organică de ars în bioxid de carbon și apă. Pe aceste două produse le sugem în gură împreună cu azotul neîntrebuințat. Înainte însă de a ajunge aceste gaze așa de departe, căldura lor descompune partea din țigară care se află în apropierea capătului care arde. În timpul acesta se formează vapori de corpuri volatile de compoziția cea mai variată. Un amestec de acesta, care se formează la orice descompunere de materii organice, se numește gudron. În realitate fumul de tutun este abur de gudron, abur, bine înțeles, cu un miros deosebit. Aceasta nu ne poate mira, dacă ne amintim că gudronul de mesteacăn miroase altfel decât cel de fag și aceasta iarăș altfel decât cel de brad. De obicei gudronul acesta nu este otrăvitor; el e chiar antiseptic; în chipul acesta fumătorii își apără dinții de stricăciunile microbilor.

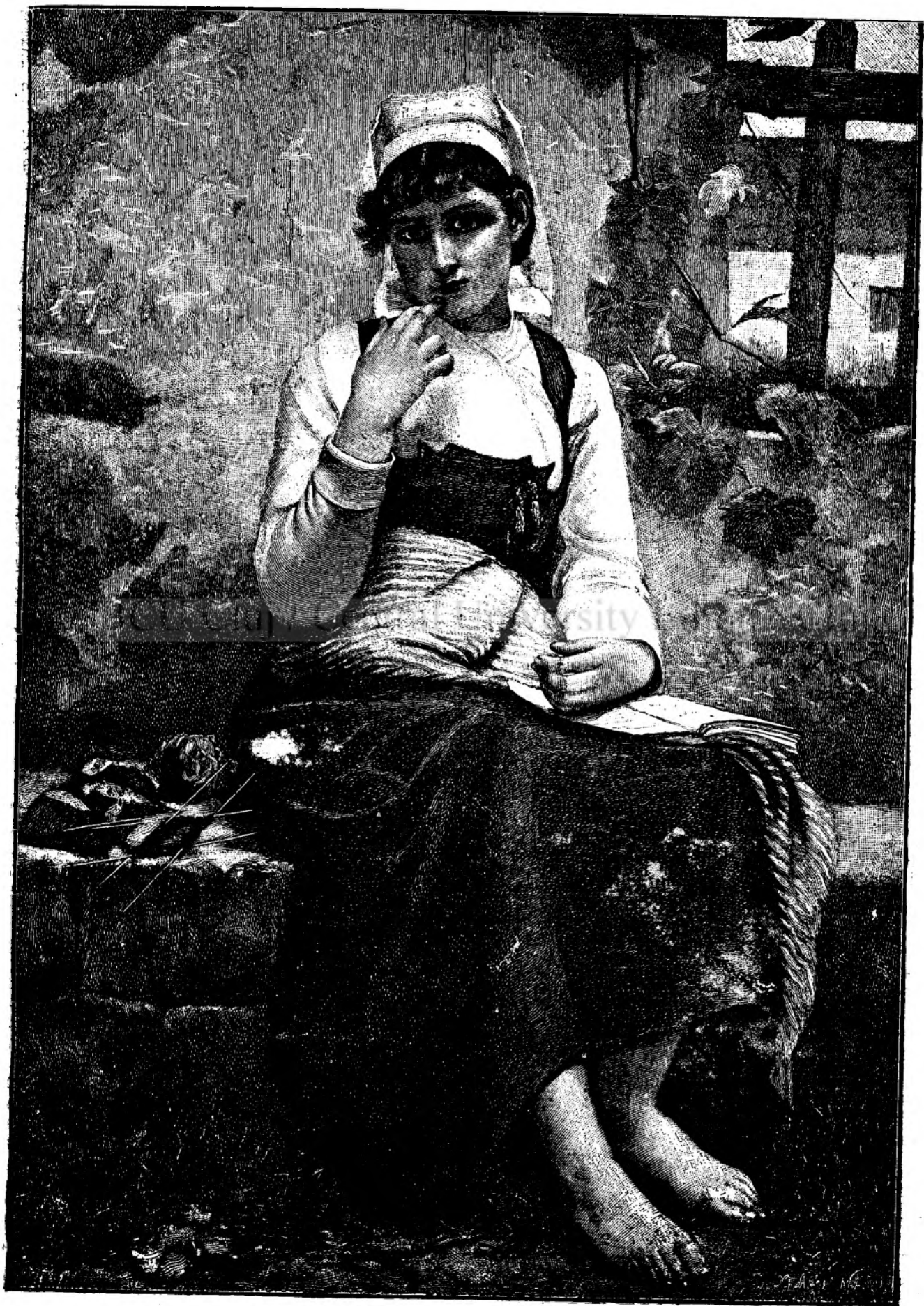
Aburul acesta de gudron irită însă mucoasele și produce, din cauza aceasta, tusele și durerile de gât care năcăjește atâta pe unii fumători.

Nicotina este, ce-i drept, o bază foarte volatilă; în tutun însă ea nu se găsește în stare liberă, ci sub forma unei sări cu acidul malic, sarea care se desface numai la temperaturi mari; nicotina pusă în libertate la această temperatură se desface în substanțe veninoase dela început. Cu aceasta tabloul descompunerii tutunului nu este complet. Bioxidul de carbon produs la început prin arderea țigării este transformat de restul cărbunelui incandescent în oxid de carbon, un gaz cu totul veninos. Acesta din urmă se formează în cantitate cu atât mai mare, cu cât și aerul trece prin țigară. În fumul unei țigări care arde prost se află mai mult oxid de carbon decât în al uneia care arde bine. Aceasta este, după cum se pare, motivul pentru care o țigară care arde rău produce foarte lesne amețeli, pe când una care arde bine nu produce asemenea turburări. Oxidul de carbon este cu siguranță, materia cea mai primejdioasă din fumul de tutun și efectele rele care se pun mereu în seama nicotinei trebuiesc puse pe socoteala oxidului din carbon.

După cercetările lui Reischauer fumul de tutun mai conține încă o otravă periculoasă, anume acid cianhidric, în cantități ce se pot recunoaște. Acidul cianhidric însă în cantitate foarte mică nu vatămă de loc organismul; este îndoelnic prin urmare dacă putem socoti acidul cianhidric ca materie veninoasă din tutun.

După cum se dovedește, că e fără temei afirmarea că nicotina e cauza acțiunii vătămătoare a tutunului, tot astfel se poate resturna și o altă înțelepciune, de asemenea mult predicată.

E vorba de țigarete, de care se spune într'una că sunt și mai stricăcioase de cât țigările de foi „de oare-ce conțin atât de multă hârtie”. Nu vrem să

Oare de ce nu scrie?

mergem atât de departe ca mai deunăzi unele jurnale cari calculau, în aparență cu toată siguranța științifică, că plumbul și cuprul din hârtia de țigări nu sunt în așa de mare cantitate ca să vatăme pe fumător. Născocitorul acestei notițe a uitat, la drept vorbind, că plumbul și cuprul nu fac parte din materiile care alcătuiesc în mod normal hârtia și că nu sunt volatile, așa în cât, chiar dacă s'ar află în aceasta din urmă, tot nu ar putea intra în fum și ar rămânea numai în cenușe care, după cum se știe, nu se consumă. Dovada despre nevinovăția hârtiei de țigară poate fi dată și pe o cale cu mult mai simplă. Din ce e făcută hârtia? Din fibre vegetale curate. Din ce e făcut în cea mai mare parte tutunul? Tot din fibre vegetale. Cum e cu puțină atunci ca acțiunea vătămătoare a tutunului să fie mărită dacă la materia principală a tutunului mai adăugăm încă puțină substanță la fel? Lăsăm să răspundă la această întrebare pe cei ce poartă bucuros în gură afirmația că hârtia e vătămătoare.

Fumul de țigarete are, ce-i drept, câte odată un pericol special care nu are a face însă cu hârtia. Tutunul dintr'însele este amestecat uneori cu puțin opiu care, chiar prin el însuși, nu e bun pentru sănătate; pe lângă aceasta el îndeamnă, prin dulceața lui, pe fumător să tragă fumul în piept, înlesnind astfel și mult inveninarea cu oxidul de carbon. Fumul de tutun cel mai veninos trebuie să fie de sigur acel de lulea, de oare-ce într'înșa aerul trece foarte încet prin tutun și înlesnește astfel formarea unei cantități mai mari de oxid de carbon. Fumul cel mai sărac în oxid trebuie să-l dea țigările cari ard ușor; el îndeamnă însă la tras în piept.

A stabili toxicitatea relativă a diferitelor feluri de fumat este de sigur o problemă frumoasă dar și grea pentru toxicologie. În ori ce caz chestiunea cum vatămă tutunul nu poate fi dezlegată numai cu discursuri privitoare la toxicitatea nicotinei și a hârtiei de țigară. (Traducere după prof. dr. Otto N. Witt, Prometheus No. 505).

G. G. Longinescu.

Șase adevăruri.

— Din italiană după Ugo Ojetti —

I.

Dlui Paolo Daresta, inginer

Roma, Via Palermo 30.

Tocmai am sosit acasă. Te-am părăsit cu 10 minute mai înainte. Toată lumea îmi pare schimbată. Nu, nu mi-e frică, las' să-mi cetească lumea din ochi fericirea că sunt a ta. Paolo, scumpul meu, tu ai dreptate. M'ai întrebat, pentru ce ai stat atâta vreme pe gânduri înainte de a mă arunca în brațele tale? Asta m'ai întrebat din cuvânt în cuvânt, astăzi, după cea dintâi sărutare. Ai dreptate, în neștiința mea am perdut atâtea zile de fericire! Iartă-mă și-mi respălățește cu dragostea ta.

Mi-se pare un vis, că aici, în aceasta odaie, la masa aceasta, îți scriu ție. Ieri ai intrat aici,

aproape cu forța, sub pretextul că vrei să vezi portretele amicelor mele, din internat. Mă uit împrejur. Toate lucrurile între cari am petrecut atâți ani, acum mi-se par părăsite. Până astă dimineață mă adăposteam totdeauna aici dinaintea oamenilor urăcioși. Chiar și dinaintea ta am fugit odată aici tremurând și plină de frică. De câte ori n'am lăsat perdelele în jos și nu mi-am aprins lampa cu acoperitoarea cea rosa, ca să cred că e noapte și ca să mă simțesc și mai părăsită. Mă cufundam selbatic în fotelul meu ca o fiară selbatică în prinsoarea ei. De astăzi, dela 4 oare, adăpostul meu nu e mai mult aici, ci la tine, în odaia noastră. În brațele tale, al meu Paolo, dulcele meu amant... Am scris marele cuvânt: „amant“! Mi se pare o faptă eroică că ți-am putut scrie liberă, pe față și fără nici o frică cuvintele: „amantul meu“! Mi-se pare acum că sunt esilată aici între mobilele, florile și perinele mele. Totul în jurul meu e gol și fără viață. Numai unde ești tu, acolo simt că este viață.

Și privesc urma roșie lăsată de tine pe brațul tău. Îți simțesc încă buzele pe buzele mele și mâna ta în părul meu. Încă resună în urechile mele sărutul tău. Mâna-mi slăbește, abia mai pot scrie.

De ce te iubesc atâta! Oare știm noi pentru ce iubim? Pot eu să știu aceasta, eu care n'am iubit nici odată?

Sunt mai bătrână cu un an ca tine, Paolo. Mă cuget cu frică la asta.

Dă-mi o sărutare. Doue. O sută. Te ador. De sigur îmi vei scrie încă astăzi. La revedere mâine la 3 ore. Să nu-ți uiți de acele de păr. A ta

7 april, seara 7¹/₂ ore.

Lora.

II.

Dlui conte Anselmo Ricci

Larisana, lângă Arezzo.

Iubitul meu Anselmo, mai rămâi încă multă vreme acolo? Aș vrea să știu că tapetierul încă nu ți-a pregătit odaia și dacă l-aș grăbi ar lucra numai superficial. Mi-a promis că până în 7 zile, adică până miercuri, va sfârși.

Ieri am vizitat pe Neluccia în mănăstire. Se simte bine și influeza din februarie trecut n'o mai chinuște. M'a rugat să-i scriu tatălui seu să-i mai trimită încă doue șcatule de mandule și smochine, căci stăriței îi plac foarte mult. Poate îi plac mai mult Nelucciei.

M'am întâlnit ieri și cu inginerul Daresta, cu care am legat cunoștința la Comaldoli. M'a întrebat când poate să ne viziteze, dar i-am răspuns că tu fiind ocupat cu vermi de mătssă, vei fi încă câțava vreme la țeară.

Mama a fost cu vre-o câteva minute înainte la mine, la cină. Eră neliniștită, căci Rosa, bătrâna ei servitoare suferă de asthmă. Nu îndrăznește s'o depărteze și să-și ia una mai tineră. Doară și ea, femeie bătrână, ar avea trebuință de mai multă îngrijire. Cred că va fi bine dacă voi vorbi cu Rosa fără de știrea mamei.

Dacă mergi în Firenze, să nu-ți uiți de contele Fabricio del Salto și de soția lui, cari își petrec lunile de miere în hotelul Savoy.

Ce timp e prin Larisana? Aici e frumos. Astăzi

am făcut excursiune de 3 ore, parte pe jos, parte în trăsură. Am sosit acasă ostenită de moarte. Imi încheiu epistola. De altcum e deja târziu, așa că trebuie să trimit pe Pietro la gară ca epistola să nu întârzie.

Îți sărută fruntea, soția

April 19 seara 10.

Nora.

III.

Doamnei Elena Stari

Firenze, Via Lorenzo il Magnifico 5.

S'a întâmplat, scumpa mea Elena. Astăzi am trecut timp de 3 ore în locuința lui Paolo Daresta. Paolo e așa de îndrăgostit și de fericit, încât nici nu bănuiește care a fost trista cauză a consimțirii mele. În ziua în care mi-ai descoperit planul mizerabil al lui Fabricio, plan de a încheia o nouă căsătorie și ca în glumă mi-ai recomandat ca să-mi răzbun cu prietenul meu, cu Paolo, în ziua aceea m'am decis să mă prefac că vreau să-mi răzbun. Acuma însă, când mi-am răzbunat, nu știu dacă e bine să fac aceasta cunoscut păcătosului. De două ore sunt singură în odaia mea, din nou încep a scrie și din nou sfârșit epistola ce vreau s'o scriu lui Fabricio.

Sărmanul Paolo! El crede că e cel dintâi și nici nu mi-a pus vre-o întrebare. Cu vre-o câteva zile înainte mi-a vorbit de Fabricio și mi-a laudat preținina și fidelitatea aceluia fără ca să bănuiască nimic. E încă foarte tiner, poate chiar și cu trei ani mai tiner ca mine.

Acuma lucrul stă așa că am să-l iubesc cu întreagă puterea dragostei mele, ca să-i câștig iertarea pentru sorginta păcatoasă a acesteia. De altcum poți să știi pentru ce iubești? Drumul păcatului, — după cum îmi spunea un preot iesuit cu ani înainte — are o mie de ramificații, dintre 100 de cazuri în 99 păcătuim, nu pentru amorul nostru, ci pentru alte dorințe; din răsbunare, din dispreț, din curiozitate, din distracție, pentru bani ori din frica de îmbătrânire.

La toată întâmplarea trebuie să scriu lui Fabricio. Mă voi simți mai liniștită. Tu, care-l vezi în toată ziua cu soția lui, ești sigură, că acuma la o lună după cununie, ei sunt fericiți? Atunci epistola mea va distruge ca o bombă cuibul fericirii lor. N'as voi ca vre-o scânteie să vatem pe Paolo. Numai de aceasta mi-e frică. Bărbatul meu e încă tot în Arezzò. Măne îți voi scrie cu mai mult sânge rece.

April 7 — seara 10 $\frac{1}{2}$.

Eleonora.

IV.

Dlui conte Fabricio del Salto.

Firenze, hotel Savoy.

Epistola mea ți-se va părea stranie după o tăcere de două luni. Ieri am aflat dela o amicică comună a noastră, că D-Ta vorbești despre mine cu un fel de milă binevoitoare, ceea-ce e ceva ridicul. D-Ta Fabricio, nu faci bine și nu ai dreptate. Eu acuma sunt fericită; iubesc și sunt iubită ca nici odată până acuma. Fii și D-Ta așa de fericit ca mine,

dacă poți. Îți doresc aceasta din inimă și-ți întind pentru cea din urmă oară mâna în semn de preținie.

Lelle.

V.

Dnei contese Eleonora Ricci

Roma, Via Victoria Colonna 15.

Scumpa mea, draga mea, viața mea Lora, de aici îți scriu, de aici din odaia noastră. Încă și acuma tremur de plăcere. Te ador. De azi înainte viața mea e cu totul a ta. Fă cu dânsa ce voiești. Cu primul sărut ți-am dat'o pe vecie. Măne înainte de amiază la 12 $\frac{1}{2}$ ore te rog vino pe corso între San Marcelo și Via Condotti, iar după amiază la 3 ore aici. Te sărut dragă.

April 7, sara 10 ore.

Paolo.

IV.

Dlui conte Fabricio del Salto.

Firenze, hotel Savoy.

Iubitul meu Fabricio, ea e a mea! E încântătoare! Mii de mulțămite! Ea nici nu bănuiește că eu știu ce a fost între voi timp de un an. A fost drăguță și naivă față de mine. Nu vreau să zic mult, dar chiar și dacă ai aflat adevărata femeie a inimei tale, totuși poate că uneori o mică părere de rău îți turbură fericirea. Mulțămite, mii de mulțămite. Numai sfatului tău înțelept am de a mulțami că a consimțit așa de curund și — pot zice — cu atâta sinceritate. Acuma poți trăi liniștit, n'ai să mai fii amenințat din partea ei. Septămânile tale de miere pot să se prelungească în etern.

Îți salut soția căreia de sigur nu-i vei arăta epistola mea. Pa, căci mi-e somn. Al tău

April 7, seara 1 $\frac{1}{2}$ ore.

Paolo.

Iuliu 1906.

Colonel I. Sânjoan.

Adevăruri.

30.

Intr'unele orașe de provincie, cluburile partidelor înlocuiesc pentru unii oameni și sunt cu drept cuvânt pentru ei, singurele monumente.

31.

De ce să cați cu privirea pieziș, când ți-se cere să cați drept în față?

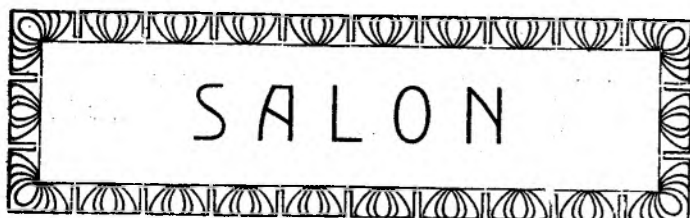
32.

Un câne adeseori e mai omenos, decât unii oameni care poartă acest nume.

33.

Niște aspirații modeste îți dau o liniște sufletească deplină.

D. Ionescu-Morel.

Adunarea din Lipova.

Ape!

În numele comitetului executiv constituit pentru primirea „Societății fondului de teatru român” și pentru aranjarea festivităților prilejuite de acest eveniment serbătoresc, apelăm la toți fruntașii de bine ai acestui jur, ca în interesul reușitei demne a acestor sărbători culturale — să nu pregete a desfășura plina sa activitate, răspândind în cercul cunoscuților săi și mai vărtos între fruntașii țărani ai comunelor noastre, vestea acestei serbători culturale, ce se apropie cu pași repezi, — îndemnând pe toți cei cu tragere de inimă să contribuie fiecare în proporția puterilor sale intelectuale și materiale la reușita deamuă de jurul nostru, care s'a dovedit întotdeauna fruntaș, când vremea a prilejuit asemenea momente de înălțare și manifestare națională.

În prima linie ție-și de datorință fiecare fruntaș a talmăci în sinul fruntașilor comunei rostul acestei societăți culturale, chemarea ei măreață, — lămurind mai pe sus, că este o sfântă datorie națională a fiecărui bun român să contribuie din mult puținul său la sporirea fondului societății, care este o avere comună a întregului nostru neam, și din care cu vremea și cu ajutorul lui Dumnezeu se vor vărsa asupra noastră a tuturor razele roditoare ale culturii.

Cultura este sufletul neamurilor, dreptul natural de existență a popoarelor, dar mai pe sus cultura națională, fără care neamurile trândave și fără dor de înălțare se înscriu de bună voie în cartea peirii.

Să nu șovăiască nici pe o clipă Românii vrednici a se înscrie membri fără întârziere la aceasta societate, urmând șirul miilor frați de sânge, cari deja de mult se numeră cu mândrie între membrii ei.

Cei cu multă dare de mână înscrie-se membri fondatori cu 200 cor., sau pe viață cu 100 cor., cei cu mult puțin prisos membrii ordinari cu 10 cor. iar cei mulți, cărora însuflețirea le trece puterile materiale, înscrie-se membri ajutători, la aceasta categorie numere-se bunii noștri țărani contribuind fiecare cât poate da dela 10 coroane în jos după cum îl iartă puterile și îi îndeamnă dragostea de neam.

Fără simț de jertfă pentru scopuri obștești înaintarea noastră întârzie și noi întârziem de mult în noaptea neștiinții, tânjind, când neamurile vecine cu pași zoritori ne trec înainte.

Toți cei înscriși de membri ai „Societății pentru fond de teatru român” vor fi puși în vileag an de an în anuarul societății, iar cei înscriși cu sume mai mari vor primi acest anuar bogat și prețios an de an.

Sus s'avem inimile, fruntași români! Geniul culturai naționale a sunat din cornul lui de argint, înșuruiți-vă cu toții sub flamura celei mai frumoase instituțiuni culturale românești.

Iar ca cu toții să ne convingem despre lăpăda-

rea de sine și entuziasmul roditor cu care conducătorii aleși ai neamului nostru duc cărna societății, grăbiți cu toți la Lipova pe zilele 28 și 29 august, când comitetul societății va descinde în sinul nostru aducându-ne dragostea și lumina „Thalției române”. În 28 și 29 august st. n. se vor ținea adunările generale anuale ale societății, cu care ocaziune toți participanții se vor putea lămuri și asupra rostului acestei societăți, aflând mângăiere în conștiința, că sunt și ei membrii ei.

Din acest prilej sărbătoresc se va aranja un șir întreg de festivități: teatru, concert, petrecere cu dans, excursiuni etc. Concursul distins ai artiștilor noștri dramatici în frunte cu domnul Zaharie Bârsan, al domnișoarei Valeria Pop, cântăreața de frumos renume, al bursierului societății domnul Aurel P. Bănuțiu, — garantează despre nivelul înalt al lor.

Oaspeții să se înștiințeze la comitetul central de încvartirare, la adresa domnului Dimitrie Roman în Maria-Radna. S'au făcut îngrijiri ca fiecare participant să nu aibă incomodități din pricina cvartirului.

La toate festifitățile va cânta muzica din Abrud, cea mai bună muzică românească.

Programa festivităților.

1. Luni, în 14/27 august:

- primirea comitetului;
- luni la 8 ore p. m. seara de cunoștință în restaurantul „Regele Ungariei”.

2. Marți, în 15/28 august:

- la 9 ore a. m. serviciu divin în biserica gr. or. română din Lipova;
- la 10 ore a. m. ședința I. în sala hotelului „Regele Ungariei”.
- la 2 ore banchet la „Archiducele Iosif”.
- seara la 8 ore concert cu reprezentațiune teatrală în sala hotelului „Archiducele Iosif”.

3. Mercuri, în 16/29 august:

- la 9 ore a. m. ședința a II-a tot la „Regele Ungariei”;
- mercuri seara la 8 ore petrecere cu dans la „Archiducele Iosif”.

4. Joi, în 17/30 august:

Eventuale excursiuni.

Comitetul executiv:

Dr. A. Halic, Dr. A. Cioban, Dr. C. Missits,
Dr. A. Bradean, Dimitrie Roman.

„Orizontul”.

(Puncte de vedere II.)

Revista ce poartă acest nume, e amenințată acum să-i sufle lumina dușmanii ei de alt neam și alt sânge, după ce dușmanii ei, drepti și nedrepti, de un neam și de un sânge cu ea, nu avură putere a-i stânge viața în lingura de apă a indiferentismului, ori a lup-tei fățișe împotriva. Amenințata, cerând ajutor, dela cei siguri în puteri să-i ajute, cetitorii, vestește cu multă mândrie îndărătnică, că nu o să se dea îndă-

răt dinaintea nici unui atac, venit din tufă, ori deasupra.

Ea crede mortiş, că are o menire mare de împlinit pe pământul de înguste orizonturi al vieţii noastre culturale; simte încrezută, că va avea tărie de a răsbate până la ţinta aleasă; şi nelămurit, poate mai simte şi niţică tresărire de conştiinţă, că până acum dăduse dovezi raii mult despre cât o ajută puterile, decât despre cât trebuie să facă. — Să creadă — credinţa te mântuie, dar cu acest prilej multă lume cetitoare va fi lăsând să incolţească iar în gând, întrebarea de îndoială, ce se auzise la înfiinţarea revistei din foarte multe părţi şi cu foarte multă stă uinţă nedumerită: ce rost mai are şi asta? — Intr'adevăr, „Orizontul“ îşi luă fiinţa într'un timp foarte nefavorabil pentru ea. Intr'un timp când opinia publică eră alarmată la noi, unde sprijinirea ziarelor şi revistelor e privită ca o datorie naţională, de veşti îngrijitoare, că deodată cu noul an vor apărea atâtea şi atâtea ziare şi reviste, de atâtea şi atâtea feluri. Unele, cele mai de puţină importanţă, au şi apărut; dar fie că au dispărut în curând, fie că mai tânjesc de pe o zi pe alta, nici unul nu a fost în stare să ocupe locul celor vechi, speriate, ori să se ridice asupra lor. Un ziar politic, cu adevărat european, nu avem până în ziua de azi. O revistă umoristică, tot la aceeaş înălţime, ne lipseşte şi acum. Ziarele pentru ţărănime apoi, chiar dau îndărăt.

De toate astea eră nevoie, însă lipsa unei noi reviste beletristice, cum se aşteptă să fie „Orizontul“, nu se simţia de loc. Cel puţin aşă se credea. Nu credeau însă astfel întemeietorii (accentuez pluralul!) ei cari, nelămurindu-şi voinţa în faţa publicului, numai cu atât: programul nostru îl cetii în sumar — nădăduiau, că vor putea arată rostul noiei reviste, dându-i, prin sumar, un caracter mai mult social-politic, decât beletristic, mai mult ştiinţific, decât curat literar.

Analizând felul celorlalte reviste, ce avem, vom găsi că o revistă cu ţintă ce urmăreau întemeietorii „Orizontului“, ne trebuia fără îndoială. Totodată voi cercă să arăt cât s'a realizat din acea ţintă şi cât a mai rămas.

Reviste de un interes mai general, cu rost de existenţă, aveam numai doue: »Luceafărul« şi »Familia«. Cea dintâi, ca revistă de salon prin înfătoşarea ei, ca revistă modernă şi verde românească prin ideile şi principiile ce mărturiseşte, de o valoare estetică de frunte, prin scriitorii ce izbuti să-i adune în jurul ei — se răspândi repede pe tot rotogolul pământului românesc, şi aduse în chipul acesta un serviciu real unităţii noastre literare, iar sie-şi un titlu de neperitor merit. Inşă „Luceafărul“, care întâi aducea multe articole de informaţie felurită, iar pe urmă îşi restrânse programul la un material compus aproape exclusiv din novele şi poezii, amestecată cu foarte puţină şi foarte cumpănată critică — ajunse, poate fără de voe, să fie o revistă aristocratică, în acel senz, că nu aveau încăpere pe coloanele ei, decât scriitori de un renume vechiu şi trainic, ori scriitori tineri, a căror talent, scăpărător dela primul moment sau făgăduitor cu siguranţă, eră deja scos în relief, luat în seamă de autorităţi stăpânitoare în republica literaturii. „Încercări literare“, dibuiri, nu puteau avea loc în »Luceafărul«, din multe feluri de motive. Acestea, mai cu seamă acestea, rămâneau pe seama „Familiei“ iu-

bitoare. Aci, tocmai îşi află „Familia“ menirea ei. Cea nouă, menire, căci cea veche, de a îndestulî ea singură trebuinţele de lectură artistică şi de sfaturi practice ale unei familii, nu mai putea să o susţină, din ce cră rămase departe înapoia noilor timpuri. Acuma, reorganizată, „Familia“ pare a se grăbi mult, pentru a-şi suplini zăbava, însă dl Vulcan ca un cârmaciul al literaturii noastre, ce a fost, înţelege foarte bine, că rolul revistei dsale, pe lângă ţinta ce urmăreşte ori-ce revistă, este în deosebi de a scoate la iveală oameni noi, de a sprijini şi îndemna încercările literare ale acelora ce făgăduesc că vor trece degrabă peste început. Un rol de „Schwimmgürtel“, ce e drept, dar întră împrejurările arătate, un rol neapărat trebuincios.

Nici una dintre aceste doue reviste, însă, nu ţinea să fie o revistă de polemică, de critică neiertătoare, de luptă neînduplecată împotriva celor cu credinţe protivnice. Sau, că se mărginiau la un material aproape curat beletristic, spuseseam deja. — Adevărat, la noi, dincoace, nici nu prea aveau duşmani, cel puţin nu duşmani »publici«.

Apoi, critica, mai puţin necesară ca principiu educativ, la noi decât în alte părţi, pretinde la noi foarte multă îndrăzneală, foarte mult risic, şi foarte multă renunţare. Şi lipseşte ea aproape cu desăvârşire, în toată viaţa noastră publică, politică, socială, ori culturală; lipseşte mai cu seamă în o ramură a ei, în viaţa literară. Nu înseamnă asta, că la noi nu se spune adevărul, nici decât, ci înseamnă, că afară de puţine cazuri sporadice, adevărul nu se spune numai când el nu jigneşte pe nimeni.

Aşă face şi „Luceafărul“ şi „Familia“, cu toate că pare a fi sosit un timp când nu e de ajuns a servi unui curent oare-care prin a i-se supune fără rezervă, ci în aceeaş măsură, şi prin a face critică dărză, a te război cu acel de altă părere primejdioasă.

Sunt lipsuri acestea pe care trebuia, să vină o altă revistă ca să le înlătore. Fără de asta armonia revistelor noastre eră necompletă. — „Orizontul“, mai vărtos proprietarul ei dl Vasile Moldovan, credea că va şti înlătură lipsa, va şti completă armonia.

Notez aici, că părerile ce dau, nu sunt ale unuia dintre membrii redacţiei, ci a unuia dintre cetitorii, obişnuiţi să caute motive şi explicaţii, cum sunt şi eu.

„Orizontul“ nu voiă de loc să fie o revistă de concurenţă, nici o copie a lui „Jövendö“ nu voiă să fie, — o revistă de hărţuială şi mai puţin. Ci „Orizontul“ avea frumoasa aspiraţie, de a fi o revistă cum sunt în apus foarte multe, o revistă pentru toate mişcărilor intelectuale ale civilizaţiei: politică, ştiinţe naturale, literatură, sociologie, religie, etc. Voiă pentru toate acestea o tendinţă popularizatoare, o adâncire originală a problemelor mari, o tratare interesantă a temelor vechi ori moderne, şi mai presus de toate o aspră judecată critică, unde va trebui combătut, şi un ton de neînfricăta agitaţie, unde va trebui convins. Aşă credeam eu, şi cu mine mulţi, cari nu ziceam: „ce rost mai are şi asta“?

Şi ne-am ales?

Cu o revistă, nestatornică la apărut, care nu mai are decât trei colaboratori permanenţi, dl dr. Valer Moldovan, Vasile Moldovan, V. Nitescu. La început mai erau şi alţii. Scriea dl Cassiu Maniu, cel

mai erudit bărbat de științe politico-sociale, ce-l avem noi. Articollii dsale de filozofie politică, ținută la o rară înălțime academică, însă nu puteau pătrunde în marea obște a cetitorilor, cari nu au la dispoziție acel uriaș aparat, cu care au fost scrise. Scriseseră în treacă un articolaș și păr. dr. Dăianu, un bun înțelegător al timpurilor noi, chemat să le conducă neobosit; și dl Ciura, cel mai local, mai ardelean între scriitorii tinerei generații; și dl Muntean, a cărui articoli nu s'au băgat în seamă numai pentru-că la noi nu-i iertat să fii cu minte, și să vorbești despre lucruri mari la vârsta de 20 ani, și alți câți-va al căror nume nu s'a impus, doar singur cetitorului migălos cu foarte bună memorie.

Actualii scriitori sunt încă harnici să dea viață „Orizontului“, însă tocmai complimentul, că sunt destul de geniali pentru a nu deveni nici odată obișnuți, monotoni, chiar singuri dacă ar scoate revista, nu li-se poate face. Dl Valer Moldovan, e la toată întâmplarea un bun cunoscător al vieții noastre sociale și politice, îi esplică multe lipsuri și trebuințe, cu ușurință, iubire de ideal, și clasică logică. Pentru a îndrumă însă o lume întreagă cu scrisul tău, mai e nevoie și de superioritate în combinații, de desfășurarea cu sistem și cu muncă necontenită a unui plan bine stabilit. — Care tinăr nu cetește cu plăcere avântul socialist, stilul curgător, fantazia interesantă, și afirmațiile îndrăznețe, nepăsătoare ale lui Vasile Moldovan? Sunt articoli de agitație, unici în felul lor, însă critica ce o fac e prea pățimașă, adevărul crud e spus prea cu puțin tact pentru ca să poată îndreptă în loc de a înverșună. Dl Voicu Nițescu nu are aceste cusururi, însă nu are nici însușirile bune, ce se găsesc amestecate în ele. De altă parte d-sa are observația ageră și rîvna spre bine — însușiri ce credeam eu, că vor fi o caracteristică a spiritului dela „Orizontul“.

Dela aceștia, și ici colea mai dela câte cineva, se publică în „Orizontul“ articoli de genurile cele mai multe, ce nu au loc în celelalte reviste.

O parte a programului ei, partea sumară, o împlinește deci. Revista stăpânitoare și de propagandă, al cărei cuvânt să nu răsune în pustii, a cărei părere să fie o autoritate, ce stabilește ori făgăduie — cum închipuiam eu că o să fie — rămâne să dea dovadă de acuma înainte „Orizontul“, că are pentru aceasta destul de largi orizonturi.

Cu alt public, cu alți scriitori, ori cu alta conducere?

Dan.

P. S. Răspund și întimpin o învinuire, ce mi-s'a adus, și mi-se va mai aduce: că scrierile mele nu s'ar desfășură cu destulă stăruință în jurul temei alese. Au dreptate cari spun așa, însă eu în aceasta nu aflu învinuire. Scopul meu nici nu este, — fiind-că nu-mi este nici puterea — de a da articoli de erudiție, ci e mult mai zmerit: a scrie *causerie-i*, fără pretenții, pe teme luate din ori-ce sferă, ce poate interesa, în felul cum sunt spuse, pe cetitori. Titula de „puncte de vedere“ o poartă tocmai pentru a dovedi că nu vreau să vorbesc despre un singur lucru amintit. — Și încă una. Responsabilitatea, pentru tot ce iscălesc eu în aceasta revistă, ca pentru păreri cu totul persanale, o am numai și numai eu.

La dreptul vorbind, scrierea acestui articol mai

are un prilej: vestea, că dl Aurel Ciato are de gând să scoată o nouă revistă literară la Blaj. Oare care dintre rosturile arătate se potrivește pentru noua revistă?

Dan.

Societatea Tovărășia din Șoimuș.

Dl Ioan Baci preot în Șoimuș, care și din tinerețe s'a ocupat mult cu teatrul, a înființat cea dintâi societate de diletanți în Transilvania la Cluj, apoi a fost angajat mai mult timp în trupe teatrale prin România: întorcându-se în țara sa, a ocupat postul de paroc în comuna Șoimuș în Transilvania. Aici a înființat societatea de diletanți, „Tovărășia“, cu care într'un timp scurt a produs un rezultat îmbucurător.

Dsa ne trimite o broșură care conține „Regulament pentru diletanții de teatru și tovărășie ocazională pentru subvenționarea și ajutorarea diletanților“. Precum arată și titlul Regulamentul acesta e foarte potrivit pentru diletanții de teatru, căci conține toate informațiile și regulele trebuincioase la aranjarea reprezentațiilor de diletanți.

Aceasta laudabilă întreprindere e vrednică de sprijinul publicului, căruia o și recomandăm cu toată bunăvoința.

*

Tot dsa ne trimite un raport către adunarea generală a Tovărășiei și ajutorarea diletanților de teatru din Șoimuș, căruia îi dăm loc cu plăcere, căci arată ce poate să facă o reuniune de diletanți bine condusă în timp atât de scurt ca și aceasta.

Iată raportul reuniunii sătești de care n'am mai publicat în foaia noastră:

Onorată adunare generală a Tovărășiei!

Pentru subvenționarea și ajutorarea diletanților de teatru din Șoimuș!

Prezentându-vă raportul direcțiunii Tovărășiei ocazionale pe semestrul prim al anului 1906, vă punem la dispoziție următoarele date statistice, pe baza cărora vă veți putea convinge despre progresul ce l-a putut face mica noastră „Tovărășia“ ocazională în scurtul timp de abia câteva luni.

I. *Membri*. „Tovărășia“ are 24 membri ordinari, cari reprezintă 33 cvote fundamentale a unei coroane; numărul diletanților e de 16 inși, dintre cari 8 feciorași și 8 fetițe.

Aceștia în semestrul I. au jucat următoarele piese teatrale și încă cu bun succes.

1. „Vrăjitoarea“ 2. „Tinerețe nebunețe“ 3. „Insurătelul“ de două ori, toate trei de Alex. Țințariu; 4. „Vivandiera“ 5. „Herșcu bogcegiu“ amândouă de Alecsandri, cea din urmă de două ori; 6. „Resplata păcatului“ de I. Baci. 7. „Portul românesc“ de M. Drăgan de trei ori; 8. „Limba românească“ de M. Drăgan de trei ori; 9. „Coroana Moldovei“ de V. Alecsandri. 10. „Ce face dracu“ de S. Speranță de 5 ori. 11. „Întoarcerea păgânului“ de I. Baci de 2 ori. 12. „Lipitorile satelor“ și 13. „Strigoii“ (Rusaliele).

II. *Casa și Biblioteca*. În decursul semestrului s'au încasat 178 coroane 87 fileri și s'au spesat 388 coroane și 58 fileri.

Biblioteca constă din 83 piese teatrale compactate în 54 tomuri cu valoare de 55 coroane și păstrate în o teacă făcută anume spre acest scop.

III. *Garderoba* și cutia pentru mascat. În garderobă se află 49 bucăți de vestminte noue de teatru cu a căror pregătire s'au spesat 149 coroane 40 bani; iar în cutia pentru mascat se află mai multe păruci, barbe, mustețe, larve, preparate dedres ect. în valoare de 30 cor. 4 bani procurate din Berlin.

IV. *Scena și decorațiunile de scenă*. Scena e transportabilă și se compune din 6 lăzi în cari se pachetează toate decorurile de scenă.

Aranjamentul scenei se face foarte repede într'un pătrar de oră totul e gata și se poate așeză ori și unde, chiar și în liber, iar schimbarea decorurilor se regulează și mai repede.

Decorațiunile proiectate pentru scenă se vor compune din următoarele 10 prospecte (tablouri) cu sofitele și culisele lor.

1. Sale de cavalier. 2. Oraș. 3. Odaie țărănească. 4. Sat. 5. Pădure. 6. Parc. 7. Inchisoare. 8. Cameră. 9. Ținut muntos. 10. Feerie. Din prospectele sus amintite numai cel de sub nr. 4 e gata, celelalte vor urmă succesiv.

Afară de acestea „Tovărășia“ mai dispune de diferite arme pentru scenă, precum sulii, săbii etc. precum și pentru mai multe tablouri, pentru costume istorice și porturi țărănești.

V. *Diverse*. „Tovărășia“ a tipărit Regulamentul și contractul seu în 1000 exemplare și a ficsat prețul de vânzare cu una coroană, sperând că va fi încurajată din partea marelui public românesc.

Cu mare spor nu ne putem lăuda, ceea ce se esplică prin faptul că 1) comuna Șoimuș e foarte mică abia de 300 suflete. 2) Poporul nu pricepe încă însemnătatea teatrului. 3) Am avut de luptat mult cu greutatea începutului, pe viitor înse vom face și unele excursiuni prin comunele vecine unde vom fi invitați cu ocaziunea petrecerilor populare și a altor conveniri românești.

De acea închiiem raportul nostru cu speranța de a vă putea prezenta la finea anului un al doilea și mai bun; iar până atunci vă rugăm să aveți credință în ajungerea scopului ce ne-am propus și să fiți cu paciență după cum zice Göthe că:

Pentru ori și ce lucrare
Pentru artă și știință
De a face o încercare,
Se poștește „paciență“.

Șoimuș, la 30 iunie 1906.

Ioan Baciu

Pompeiu Baciu.

CE E NOU?

Hymen. Dl dr. *Dionisie Stoica* și dșoara *Mărioara Zisu* s'au cununat. — Dl dr. *Nicolae Shiau* și dșoara *Elvira Cristea* se vor cunună la 28 august n. în biserica gr. or. română din Orăștie. — Dl *Ioan Jiroș* și dșoara *Veturia Mihalca* s'au fidațat.

Inmormântarea lui *Axente Severu* s'a sevârșit la Blaj în 15 l. c cu mare pompă, asistând lume foarte multă. A oficiat In. Pr. Ssa arhiepiscopul și mitropolitul dr. *Victor Mihalyi* cu 14 canonici și protopi și

2 diaconi; cuvântul funebral l-a rostit elocvent preotul *St. Roșian*. Mormântul s'a făcut în biserica parochială între al mitropolitului *Șuluțiu* și al lui *T. Cipariu*, în fața Câmpului Libertății. La mormântul deschis au rostit cuvântări de doliu deputatul dr. *Stefan C. Pop* și avocatul dr. *Gavrilă Tripon* din Bistrița.

Românii bănățeni la expoziția din București. Peste 200 de învățători din dieceza Caransebeș au sosit în săptămâna trecută, sub conducerea protopopului *Traian Putici* la București, pentru vizitarea expoziției. La gară au fost întâmpinați cu mai multe vorbiri la cari a respuns protopopul conducător. Excursionistii au vizitat zilele următoare expozițiunea și raritățile orașului, unde au fost foarte bine primiți. Apoi au făcut excursiuni la *Târgoviște*, *Curtea-de-Arges*, *Constanța*, *Constantinopol*; s'au întors pe la *Sinaia*, *Predeal* și de aici acasă cu cele mai bune impresiuni.

Membrii „României June“ la expoziția din București. Dnii *Horia Petra-Petrescu* ca președinte și *I. Taliman* ca secretar fac apel cătră toți actualii și foștii membri ai societății academice „România Jună“ din *Viena* și cătră studențimea română afară de regat, convocându-i pe toți cari voesc să se ducă la expoziția din București, la o întrunire în 24 și 25 septembrie n. Studențimea română din *Transilvania* își dă întâlnire în *Brașov*, la adunarea Asociațiunii (21 și 22 septembrie) de unde va porni în corpore, cu trenul special, spre București, fiecare membru care vrea să ia parte, are să se adreseze președintelui în *Fófeld*, u. p. *Uj-Egyház, Szeben m.*

Selagenii la expoziția din București. *Românii Sălăgenii* vor plecă în o societate mare cătră mijlocul lui septembrie pentru a vizită expoziția națională. Cari vreau să ia parte au a se adresă la dl dr. *Victor Deleu* avocat în *Șimleu* până în 5 septembrie. — *Din Blaj* și împrejurime au sosit la expoziție o sută de preoți și învățători, cari aveau să stea acolo mai multe zile.

Reuniunea femeilor române din Mediaș și jur va ținea adunarea sa anul acesta în școala gr. cat. din *Mediaș* la 2 septembrie n. sub prezidiul dnei *Maria Moldovan*, secretară dna *Maria Necșa*.

Au murit: *Livia Bésán n. Athanasievici*, soția dlui *Michail Bésán*, notar public regesc în *Lugoj*, la 18 august, în etate de 55 ani; — *Ioan Găvrus*, rigozant în drepturi, în *Satulung*, la 5 august, în etate de 26 ani; — *Ilie Moaca*, locotenent ces. și reg. în retragere, care a luat parte în luptele dela *Königgrätz* în 1866, unde a fost rănit, la *Caransebeș*, în 5 august n. în etate de 72 ani.

Numărul viitor al »Familiei«, din cauza absinței redactorului, nu va apărea duminică, ci peste 2 săptămâni.

Poșta redacției.

Mângăere. Începutul e bun, dar se sfârșește rău. Nu înțelegem ce ai voit să zici.

Reichenhal. Mulțumim, dar nu putem înțeabuia. Nu e interesant de loc și nu e și învol. Lăsa-te de genul acesta, cel puțin în acelea ce ne trimiți noue.

De dragoste. Foarte ne mirăm că ai cugetat că așa ceva se poate publică. Un subiect neinteresant, limba e mai banjoară.

Proprietar, redactor respunzător și editor:
IOSIF VULCAN (Str. *Áldás* nr. 11/295/b).

MERSUL TRENURILOR.

Valabil dela 1 maiu 1906.

Budapest – Nagyvárad – Predeal – București						București – Predeal – Nagyvárad – Budapest					
	Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.		Accel.	Person.	Accel.	Person.	Accel.
Budapest	7 25	9 00	2 35	5 45	9 15	București	8 40				8 05
Szolnok	9 37	11 52	4 30	9 27	11 19	Predeal	3 32				1 12
Szajol	—	12 07	4 43	9 46	11 33	Brassó	4 55				2 18
P.-Ladány	11 13	2 09	5 57	11 53	12 55	„	8 07			5 32	2 45
Berettyó-Ujfalu	11 46	2 53	6 31	12 46	1 33	Földvár	8 43			6 07	3 15
M.-Peterd	—	3 05	—	1 00	—	Homorod-Kóhalom	10 12			7 45	4 23
M.-Keresztes	12 05	3 16	—	1 14	—	Segesvár	11 40			9 45	5 49
Bihar-Puspöki	—	3 34	—	1 36	—	Medgyes	12 40			10 58	6 37
Nagyvárad	12 26	3 44	7 07	1 48	2 11	Kis Kapus	1 24			11 50	6 50
Nagyvárad	12 41	4 10	7 14	2 08	2 18	Balázsfalva	2 10			12 36	—
Várad-Velenceze	12 48	4 17	—	2 36	2 26	Küküllőszeg	2 20			12 48	7 35
Fugyi-Vásárhely	12 58	4 27	—	2 45	—	Tövis	2 52			1 27	8 00
M.-Telegd	1 20	4 46	7 42	3 05	2 51	„	3 38	12 43		1 57	8 12
Élesd	1 41	5 02	†7 55	3 21	†3 05	Nagy-Enyed	3 59	1 06		2 19	8 29
Rév	2 09	5 25	8 15	3 45	3 26	Felvincz	4 20	1 33		2 42	—
Csucsá	3 23	6 30	9 03	4 50	4 16	M. Veresmart	4 27	1 41		2 49	—
Bánffy-Hunyad	4 03	7 11	9 33	5 32	4 52	Sz. Kocsárd	4 43	1 56		3 07	9 00
Jegenye	4 33	7 42	†9 57	6 01	—	Ar. Gyéres	5 18	2 35		3 48	9 30
Kolozsvár	5 15	8 27	10 30	6 51	5 53	Apahida	6 27	3 56		5 02	10 34
Kolozsvár	5 32	8 54	10 51	8 30	6 11	Kolozsvár	6 45	4 20		5 21	10 50
Apahida	5 50	9 11	11 14	8 59	6 27	Kolozsvár	12 59	7 08	5 23	6 2	11 10
Ar. Gyéres	6 52	10 20	12 38	10 41	7 27	Jegenye	†1 41	8 06	†6 11	7 09	—
Sz. Kocsárd	7 17	10 56	11 5	11 31	7 51	Bánffy-Hunyad	2 13	8 42	6 39	7 49	12 23
M. Veresmart	7 23	11 03	1 24	11 40	—	Csucsá	2 44	9 18	7 09	8 31	12 55
Felvincz	7 29	11 09	1 34	11 50	—	Rév	3 24	10 07	7 48	9 25	1 37
Nagy-Enyed	7 48	11 29	1 58	12 20	8 15	Élesd	†3 34	10 24	†7 59	9 44	†1 50
Tövis	8 05	11 45	2 21	12 46	8 31	Telegd	3 45	10 38	†8 11	10 00	2 03
„		12 29		1 28	8 38	Fugyi-Vásárhely	—	10 55	—	10 18	—
Küküllőszeg		1 07		2 14	9 06	Várad-Velenceze	—	11 04	—	10 27	2 26
Balázsfalva		1 14		2 22	—	Nagyvárad	4 09	11 10	8 36	10 34	2 32
Kis Kapus		2 13		3 30	9 46	Nagyvárad	4 15	11 36	8 43	11 09	2 38
Medgyes		2 30		3 49	10 00	Bihar-Puspöki	—	11 47	8 52	11 19	—
Segesvár		3 43		5 04	11 00	M. Keresztes	—	12 06	—	11 39	—
Homorod-Kóhalom		5 28		7 04	12 26	M. Peterd	—	12 17	—	11 51	—
Földvár		7 10		8 48	1 35	Berettyó-Ujfalu	4 52	12 29	9 21	12 05	3 18
Brassó		7 50		9 27	2 09	P.-Ladány	5 51	1 45	10 01	1 19	4 03
„		11 35			2 19	Szajol	7 05	3 21	11 18	3 04	5 19
Predeal		1 11			3 31	Szolnok	7 32	3 49	11 38	3 44	5 39
București		8 05			9 20	Budapest	9 35	6 40	1 50	7 20	7 50

Nagyvárad – Arad

Arad – Nagyvárad

Nagyvárad – Arad					Arad – Nagyvárad				
		person					Person		
Nagyvárad	pleacă	10 20	4 45	7 40	Arad	pleacă	5 09	11 25	9 50
Ósi	„	10 30	4 56	7 59	Kétegyháza	„	6 11	12 34	10 54
Less	„	10 48	5 15	8 22	Csaba	sosește	6 35	12 59	11 24
Cséffa	„	11 03	5 14	8 45	Csaba	pleacă	6 56	1 38	4 50
N.-Szalonta	„	11 26	6 02	9 24	Gyula	„	7 19	2 02	5 26
Kötegyán	„	11 44	6 24	9 52	Sarkad	„	7 41	2 22	5 54
Sarkad	„	11 54	6 33	10 06	Kötegyán	„	7 54	2 32	6 11
Gyula	„	12 18	6 57	10 37	N.-Szalonta	„	8 31	2 57	7 02
Csaba	sosește	12 37	7 18	11 05	Cséffa	„	8 54	3 15	7 30
Csaba	pleacă	2 05	7 29	4 32	Less	„	9 12	3 33	7 54
Kétegyháza	„	2 34	7 57	5 03	Ósi	„	9 29	3 49	8 14
Arad	sosește	3 29	9 00	6 05	Nagyvárad	sosește	9 40	4 00	8 28

Numerii cei groși înseamnă timpul dela 6 ore seara până la 4 ore 59 de minute dimineata. — Numerii semnați cu † înseamnă stațiunile, unde trenurile numai condiționat se opresc.